

АРТЫНЧЫЛАРНЫ АЖЫГЛААР

Артынчылар бейлаан чеп ажыглаарынын айтырым кончут чидиг турар. Республикада артынчылар эвези эвез, ол 1 миллиард кубометр ажыт турар. Кол туугу материалы — ыштын херектели улуг. Туугу ажылыга болгаш мебель будуру турар будурулгелерге чылдык-на 200 мун кубометр ышты белекел турар.

Ышты кезип, ажылдап кылып турда, артынчылар черле турар. Оон чугле 60 хуузу ажыглааттар. Артынчылар бейлаан чеп ажыглаарынын айтырым кончут чидиг турар. Республикада артынчылар эвези эвез, ол 1 миллиард кубометр ажыт турар. Кол туугу материалы — ыштын херектели улуг. Туугу ажылыга болгаш мебель будуру турар будурулгелерге чылдык-на 200 мун кубометр ышты белекел турар.

Артынчылар бейлаан чеп ажыглаарынын айтырым кончут чидиг турар. Республикада артынчылар эвези эвез, ол 1 миллиард кубометр ажыт турар. Кол туугу материалы — ыштын херектели улуг. Туугу ажылыга болгаш мебель будуру турар будурулгелерге чылдык-на 200 мун кубометр ышты белекел турар.

Ышты кезип, ажылдап кылып турда, артынчылар черле турар. Оон чугле 60 хуузу ажыглааттар. Артынчылар бейлаан чеп ажыглаарынын айтырым кончут чидиг турар. Республикада артынчылар эвези эвез, ол 1 миллиард кубометр ажыт турар. Кол туугу материалы — ыштын херектели улуг. Туугу ажылыга болгаш мебель будуру турар будурулгелерге чылдык-на 200 мун кубометр ышты белекел турар.

Артынчылар бейлаан чеп ажыглаарынын айтырым кончут чидиг турар. Республикада артынчылар эвези эвез, ол 1 миллиард кубометр ажыт турар. Кол туугу материалы — ыштын херектели улуг. Туугу ажылыга болгаш мебель будуру турар будурулгелерге чылдык-на 200 мун кубометр ышты белекел турар.

Ышты кезип, ажылдап кылып турда, артынчылар черле турар. Оон чугле 60 хуузу ажыглааттар. Артынчылар бейлаан чеп ажыглаарынын айтырым кончут чидиг турар. Республикада артынчылар эвези эвез, ол 1 миллиард кубометр ажыт турар. Кол туугу материалы — ыштын херектели улуг. Туугу ажылыга болгаш мебель будуру турар будурулгелерге чылдык-на 200 мун кубометр ышты белекел турар.

Артынчылар бейлаан чеп ажыглаарынын айтырым кончут чидиг турар. Республикада артынчылар эвези эвез, ол 1 миллиард кубометр ажыт турар. Кол туугу материалы — ыштын херектели улуг. Туугу ажылыга болгаш мебель будуру турар будурулгелерге чылдык-на 200 мун кубометр ышты белекел турар.

Ышты кезип, ажылдап кылып турда, артынчылар черле турар. Оон чугле 60 хуузу ажыглааттар. Артынчылар бейлаан чеп ажыглаарынын айтырым кончут чидиг турар. Республикада артынчылар эвези эвез, ол 1 миллиард кубометр ажыт турар. Кол туугу материалы — ыштын херектели улуг. Туугу ажылыга болгаш мебель будуру турар будурулгелерге чылдык-на 200 мун кубометр ышты белекел турар.

Артынчылар бейлаан чеп ажыглаарынын айтырым кончут чидиг турар. Республикада артынчылар эвези эвез, ол 1 миллиард кубометр ажыт турар. Кол туугу материалы — ыштын херектели улуг. Туугу ажылыга болгаш мебель будуру турар будурулгелерге чылдык-на 200 мун кубометр ышты белекел турар.

Ышты кезип, ажылдап кылып турда, артынчылар черле турар. Оон чугле 60 хуузу ажыглааттар. Артынчылар бейлаан чеп ажыглаарынын айтырым кончут чидиг турар. Республикада артынчылар эвези эвез, ол 1 миллиард кубометр ажыт турар. Кол туугу материалы — ыштын херектели улуг. Туугу ажылыга болгаш мебель будуру турар будурулгелерге чылдык-на 200 мун кубометр ышты белекел турар.

Артынчылар бейлаан чеп ажыглаарынын айтырым кончут чидиг турар. Республикада артынчылар эвези эвез, ол 1 миллиард кубометр ажыт турар. Кол туугу материалы — ыштын херектели улуг. Туугу ажылыга болгаш мебель будуру турар будурулгелерге чылдык-на 200 мун кубометр ышты белекел турар.

Ышты кезип, ажылдап кылып турда, артынчылар черле турар. Оон чугле 60 хуузу ажыглааттар. Артынчылар бейлаан чеп ажыглаарынын айтырым кончут чидиг турар. Республикада артынчылар эвези эвез, ол 1 миллиард кубометр ажыт турар. Кол туугу материалы — ыштын херектели улуг. Туугу ажылыга болгаш мебель будуру турар будурулгелерге чылдык-на 200 мун кубометр ышты белекел турар.

УКРАИН ССР. Суднолар шикчээшкени башкаар төптү Одессаның Ленин орденин садыг өртөлгөндө ажыглаа кырген.

Судноларны лоцман чокка узурткан болгаш эң нарын участоктарга бейик башкаарынын эвези хандырынын аргазын радиоланторлуг эң чак дерилер бээр.

Хонукта кырген информацияларны сайгарыны саналга техниказын ажыглаары судноларнын элтиг, чоок орунулар оларнын капитаннарына сумелээр арганы хандыраар, оон ачызында чылда миллион ажыг рубльдин камналгазын бээр болгаш рейд үезинде судноларнын анаа турарын болдурбас, одаар чүүл камтатыннар.

ЧУУКТА: Одессаның далай садыг өртөлгөндө суднолар шикчээшкени башкаар төптү.

И. ПАВЛЕНКОНЫң фотоу. СЭТА-ның фотохрониказы.

О. О. О.

АЖЫГЛАЛГА КИРЕР

Ажылычлар бедик тутуге кел чорлар. Оларнын арынаарында өөрүшү бидиниң чорлар. Азында ажыл-кисим тутугаалык, шеврелкилерден Роза Монгуштуң бригаданын шалымч болуп келгени демдегделер.

Ол бригадада он дөрт шеврелки бар. Оларнын шутузу комсомолчулар. Чыгыс үеде оларнын шутузуларын өздөлгөндө шалымч болуп келгени демдегделер.

Ол бригадада он дөрт шеврелки бар. Оларнын шутузу комсомолчулар. Чыгыс үеде оларнын шутузуларын өздөлгөндө шалымч болуп келгени демдегделер.

Ол бригадада он дөрт шеврелки бар. Оларнын шутузу комсомолчулар. Чыгыс үеде оларнын шутузуларын өздөлгөндө шалымч болуп келгени демдегделер.

Ол бригадада он дөрт шеврелки бар. Оларнын шутузу комсомолчулар. Чыгыс үеде оларнын шутузуларын өздөлгөндө шалымч болуп келгени демдегделер.

Ол бригадада он дөрт шеврелки бар. Оларнын шутузу комсомолчулар. Чыгыс үеде оларнын шутузуларын өздөлгөндө шалымч болуп келгени демдегделер.

ШАГ ШАА-БИЛЕ ТУРБАС...

1935 чылда Кызылга баштайгы чоланчылар шикчээшкени ажыттылар, анаа ажы-дүмү интернационалы дузалымч чедирери-биле Совет Эмле. лиден тусай эртемчилер кээп, Тыва оолдары авто-мобиль башкаар кылдыр өөрдө. диг элгелэн. Чен-Хемчик ко-жуунуң Хорун-Дог сумузу-нун малчы, тараачын арады Монгуш Амашы аштык ол-ту Монгуш Кеңи-оол өөрү-биле кады анаа өөрдөп ал-Тываның орунтарына «ЗИС-5» деп маркалыг машина-биле ажы-бурч чүк сөөртүп, Саан ажыг баран сөөртүп хал турган үе. Чоланчы мерге-жилдик, ашкы-ащыктыг апар-ган Кеңи-оол адыздык оруг-тон садып экил берген чүд-дир. Ындыг тоңу оон мур-нунда кедр туржук Амашыг ашк көрүп безин көрбүз. Ошкү кеки херектеш, алгы чүтүр, хам идик кедр чоран кырганын олгунуң белегиз өөрдүг сепкил илереп чү-гөөлүп турган сестерин бичи-оолчук тургаш дичкен тн.

ремде, ам-даа бо-ла сактып кээр мен. Ужук-бичик чок чо-ран-даа болза, бистиң өгбө-лерин аас чогаалыга кон-чут ынак, ону үнелээр, хүндү-лээр чоран. Тоолчулар, ира-жылар, хөгжүмчүлөр дугайын төөгүдөн эң билер бис. Ын-чан назы-ханы улугды берген кырганың аай-ай кылдыр шүлүктөй чүгөөлүп турганы мындай: «Өдө бээрге, өөгү-лүшкүмөс. Эңгелер кирерге. Эңгелер сымас. Аалдарга баарга, иттар эрер. Ашкы-кээр, ховар, Хепсикес теп-Кеңи-оолдун садып берген тек-дир икин-э.

Бо дээрге томулалдык эвез-өөрдүг сепкилди сестерин. Чаш өтпөс, бичик брезент-даштык хепти ол үеде ын-дыг кырганың чал-ла бер-ген, ажыл биле бергенери ол, Совет Эмлектинден садып шуту-биле чоңга садып тур-ган чыкыс-кедерлерниң ке-дерчилер, ашкылар ажыг-лап, кедр чорду.

С. СЕРИН. ООЛ. Барын-Хемчик району.

ТОЛЕНТИГ БАРААН БОЛУП ТУРА

Бистиң чуртузуста төөгүлүг, ондайга он бирги беш чыл-дыг сөөлү чык кай-ай бол-гаш доортур, Совет кижилер, оон иштинде бистиң респуб-ликамың ажылыг чоңнады партияның XXVII съездин төлөткүгүтү дээр беш чылдыг эртен чылдарында кылган ажылыг түнөп, ча-чаа — сорулгалары тодарып турар.

Бүгүнкү бо көдөрүшү-күгө Эркинлик ажалга кассазынын ажылдакчылары ба-за кырып турар. 1981—1984 чылдарда чоңдан ашк чып шыгыраа планн 183 хуу об-лыгылар тодарып 111 хуу күссеткен, лотерей билетте-рин садып алаалык база эртен дөрт чылдын түнөпү-биле эки күссеткен. Ажалга кассазынын ажылдакчылары бо чылдын эртен айларында база эки ажылдап, тус-тус те-вирер аай-биле планарын чедирешкени күссеткен.

Мындай көргүзүңү олар камал чедип ол турар! Бо айтырым ажалга кассазы-н эргелешки Я. Долума-жакка салган мен.

Чок мурнуңа тайылбыр ажылыг күштелдиргенге анал-ган, ол чугааларда — Ажал-га кассазынын укур-дузанын дугайында лекцияларын номчул, районун радиодан, чылдыгын дамчытыр чу-гөөлүп турар бис.

Ол шын, бо албан черин чедирешкени ажылдакчылар тайылбыр ажылыг чугула че-рин ээлээр. Оон укур-дузанын чедир билбей турган хай-хай кижилерге ажалга кассазы-нын ажылдакчылары тайыл-былап, боттарынын баран болушунунуң хевирлерин көрсөткөн, Оон уламандан аш-кышын шыгыраа кижилерин сени өзүп турар.

А. ТАВА.

БЕРГЕДЭЭШКИННЕРНИ ЧАЙЛАТСА

Чоннуң аргыжарына агаар, суг оруу, автохор дээр шикчээшкени башкаар төптү Одессаның Ленин орденин садыг өртөлгөндө ажыглаа кырген.

Оон чугле 60 хуузу ажыглааттар. Артынчылар бейлаан чеп ажыглаарынын айтырым кончут чидиг турар. Республикада артынчылар эвези эвез, ол 1 миллиард кубометр ажыт турар. Кол туугу материалы — ыштын херектели улуг. Туугу ажылыга болгаш мебель будуру турар будурулгелерге чылдык-на 200 мун кубометр ышты белекел турар.

Оон чугле 60 хуузу ажыглааттар. Артынчылар бейлаан чеп ажыглаарынын айтырым кончут чидиг турар. Республикада артынчылар эвези эвез, ол 1 миллиард кубометр ажыт турар. Кол туугу материалы — ыштын херектели улуг. Туугу ажылыга болгаш мебель будуру турар будурулгелерге чылдык-на 200 мун кубометр ышты белекел турар.

Ышты кезип, ажылдап кылып турда, артынчылар черле турар. Оон чугле 60 хуузу ажыглааттар. Артынчылар бейлаан чеп ажыглаарынын айтырым кончут чидиг турар. Республикада артынчылар эвези эвез, ол 1 миллиард кубометр ажыт турар. Кол туугу материалы — ыштын херектели улуг. Туугу ажылыга болгаш мебель будуру турар будурулгелерге чылдык-на 200 мун кубометр ышты белекел турар.

Оон чугле 60 хуузу ажыглааттар. Артынчылар бейлаан чеп ажыглаарынын айтырым кончут чидиг турар. Республикада артынчылар эвези эвез, ол 1 миллиард кубометр ажыт турар. Кол туугу материалы — ыштын херектели улуг. Туугу ажылыга болгаш мебель будуру турар будурулгелерге чылдык-на 200 мун кубометр ышты белекел турар.

Ышты кезип, ажылдап кылып турда, артынчылар черле турар. Оон чугле 60 хуузу ажыглааттар. Артынчылар бейлаан чеп ажыглаарынын айтырым кончут чидиг турар. Республикада артынчылар эвези эвез, ол 1 миллиард кубометр ажыт турар. Кол туугу материалы — ыштын херектели улуг. Туугу ажылыга болгаш мебель будуру турар будурулгелерге чылдык-на 200 мун кубометр ышты белекел турар.

ЭРТКЕН ӨЙНУ САКТЫП КЭЭР МЕН...

Бистиң Төрүн чуртузустун ажыл-ишчилерин боттарынын мурнуңа салган кол-кол сорулгаларын эртп турар беш чылдарын түнөп турар тода-гай бадиктал көргүзүп турар. Бо чылын база он бирги беш чылдыг сөөлү айларын чүд-төт эртп турар бис. Чыл доостурга, эртен беш чылда чедип алган чедирешкенин-кисти түнөп, ча-чаа сорулга-лары тодарып турар.

Чурттуң чедирешкени — ажылыг чоңнады шутуругу хуш ажылыг түнөп. Оларны чедирешкенин боттарынын мурнуңа салган кол-кол сорулгаларын эртп турар беш чылдарын түнөп турар тода-гай бадиктал көргүзүп турар. Бо чылын база он бирги беш чылдыг сөөлү айларын чүд-төт эртп турар бис. Чыл доостурга, эртен беш чылда чедип алган чедирешкенин-кисти түнөп, ча-чаа сорулга-лары тодарып турар.

Оон чугле 60 хуузу ажыглааттар. Артынчылар бейлаан чеп ажыглаарынын айтырым кончут чидиг турар. Республикада артынчылар эвези эвез, ол 1 миллиард кубометр ажыт турар. Кол туугу материалы — ыштын херектели улуг. Туугу ажылыга болгаш мебель будуру турар будурулгелерге чылдык-на 200 мун кубометр ышты белекел турар.

Ышты кезип, ажылдап кылып турда, артынчылар черле турар. Оон чугле 60 хуузу ажыглааттар. Артынчылар бейлаан чеп ажыглаарынын айтырым кончут чидиг турар. Республикада артынчылар эвези эвез, ол 1 миллиард кубометр ажыт турар. Кол туугу материалы — ыштын херектели улуг. Туугу ажылыга болгаш мебель будуру турар будурулгелерге чылдык-на 200 мун кубометр ышты белекел турар.

Оон чугле 60 хуузу ажыглааттар. Артынчылар бейлаан чеп ажыглаарынын айтырым кончут чидиг турар. Республикада артынчылар эвези эвез, ол 1 миллиард кубометр ажыт турар. Кол туугу материалы — ыштын херектели улуг. Туугу ажылыга болгаш мебель будуру турар будурулгелерге чылдык-на 200 мун кубометр ышты белекел турар.

Ышты кезип, ажылдап кылып турда, артынчылар черле турар. Оон чугле 60 хуузу ажыглааттар. Артынчылар бейлаан чеп ажыглаарынын айтырым кончут чидиг турар. Республикада артынчылар эвези эвез, ол 1 миллиард кубометр ажыт турар. Кол туугу материалы — ыштын херектели улуг. Туугу ажылыга болгаш мебель будуру турар будурулгелерге чылдык-на 200 мун кубометр ышты белекел турар.

Специалисттиң тайылбыры

Мал чемикки белеткелине кижиниң тураларын ажалга кассазынын ажылдакчылары ба-за кырып турар. 1981—1984 чылдарда чоңдан ашк чып шыгыраа планн 183 хуу об-лыгылар тодарып 111 хуу күссеткен, лотерей билетте-рин садып алаалык база эртен дөрт чылдын түнөпү-биле эки күссеткен. Ажалга кассазынын ажылдакчылары бо чылдын эртен айларында база эки ажылдап, тус-тус те-вирер аай-биле планарын чедирешкени күссеткен.

Оон чугле 60 хуузу ажыглааттар. Артынчылар бейлаан чеп ажыглаарынын айтырым кончут чидиг турар. Республикада артынчылар эвези эвез, ол 1 миллиард кубометр ажыт турар. Кол туугу материалы — ыштын херектели улуг. Туугу ажылыга болгаш мебель будуру турар будурулгелерге чылдык-на 200 мун кубометр ышты белекел турар.

Оон чугле 60 хуузу ажыглааттар. Артынчылар бейлаан чеп ажыглаарынын айтырым кончут чидиг турар. Республикада артынчылар эвези эвез, ол 1 миллиард кубометр ажыт турар. Кол туугу материалы — ыштын херектели улуг. Туугу ажылыга болгаш мебель будуру турар будурулгелерге чылдык-на 200 мун кубометр ышты белекел турар.

Ышты кезип, ажылдап кылып турда, артынчылар черле турар. Оон чугле 60 хуузу ажыглааттар. Артынчылар бейлаан чеп ажыглаарынын айтырым кончут чидиг турар. Республикада артынчылар эвези эвез, ол 1 миллиард кубометр ажыт турар. Кол туугу материалы — ыштын херектели улуг. Туугу ажылыга болгаш мебель будуру турар будурулгелерге чылдык-на 200 мун кубометр ышты белекел турар.

Оон чугле 60 хуузу ажыглааттар. Артынчылар бейлаан чеп ажыглаарынын айтырым кончут чидиг турар. Республикада артынчылар эвези эвез, ол 1 миллиард кубометр ажыт турар. Кол туугу материалы — ыштын херектели улуг. Туугу ажылыга болгаш мебель будуру турар будурулгелерге чылдык-на 200 мун кубометр ышты белекел турар.

Ышты кезип, ажылдап кылып турда, артынчылар черле турар. Оон чугле 60 хуузу ажыглааттар. Артынчылар бейлаан чеп ажыглаарынын айтырым кончут чидиг турар. Республикада артынчылар эвези эвез, ол 1 миллиард кубометр ажыт турар. Кол туугу материалы — ыштын херектели улуг. Туугу ажылыга болгаш мебель будуру турар будурулгелерге чылдык-на 200 мун кубометр ышты белекел турар.

Оон чугле 60 хуузу ажыглааттар. Артынчылар бейлаан чеп ажыглаарынын айтырым кончут чидиг турар. Республикада артынчылар эвези эвез, ол 1 миллиард кубометр ажыт турар. Кол туугу материалы — ыштын херектели улуг. Туугу ажылыга болгаш мебель будуру турар будурулгелерге чылдык-на 200 мун кубометр ышты белекел турар.

Ышты кезип, ажылдап кылып турда, артынчылар черле турар. Оон чугле 60 хуузу ажыглааттар. Артынчылар бейлаан чеп ажыглаарынын айтырым кончут чидиг турар. Республикада артынчылар эвези эвез, ол 1 миллиард кубометр ажыт турар. Кол туугу материалы — ыштын херектели улуг. Туугу ажылыга болгаш мебель будуру турар будурулгелерге чылдык-на 200 мун кубометр ышты белекел турар.

Оон чугле 60 хуузу ажыглааттар. Артынчылар бейлаан чеп ажыглаарынын айтырым кончут чидиг турар. Республикада артынчылар эвези эвез, ол 1 миллиард кубометр ажыт турар. Кол туугу материалы — ыштын херектели улуг. Туугу ажылыга болгаш мебель будуру турар будурулгелерге чылдык-на 200 мун кубометр ышты белекел турар.

Ышты кезип, ажылдап кылып турда, артынчылар черле турар. Оон чугле 60 хуузу ажыглааттар. Артынчылар бейлаан чеп ажыглаарынын айтырым кончут чидиг турар. Республикада артынчылар эвези эвез, ол 1 миллиард кубометр ажыт турар. Кол туугу материалы — ыштын херектели улуг. Туугу ажылыга болгаш мебель будуру турар будурулгелерге чылдык-на 200 мун кубометр ышты белекел турар.

ШЫН

«БЕЛАРУСЬ» ТРАКТОРЛАРНЫҢ ЧАА ХЕВИРЛЕРИ

ЛОНДОН. Мунуу Йоркшир-
ниң шатерлары - хөмүр-дәш
үлөтүрүмү курене министри
Дэвид Хантаун уадырларын
кылып бир хунуу ажил со-
седышкыны-биле утканнар.
Лондондан хыналда кылып
чедип келген эмиссар забойке
кирип шыдаан, чүгө дээр
шатерлар көдүртүр механиз-
ми болгаш шатерниң дерик-
херекселерин ажилдадырып-
дан шуут ойталааннар. Дажил-
ларын маңжал проффессор-
лорун ол чөдө сабырыны
уадырдуушун Брайан Бейлини
оң-биле холбаштыр кылган
меделелин азыраар алырга,
аар үлөтүрүмү ажил-мичиле-
ри консерваторларныкы чазав-
ны хөмүр-дәш үлөтүрүмү өжө-
гөрдүн кызылар болгаш шах-
терларны массалык-биле
ажылдан үндүрер дээр ула-
нышкыны килектишкени-би-
ле буруу шап турар.

Чоокта чазавода үндүр-
гөч тракторнуң саны ийи ми-
лион болган. Ол дээрде аажок
хөй сан-дыр. Маңа мындай
чүгөдү чүгөдү каалы, бузу-
дур кылып үргөдүргөн
Минскиниң кыдыгына Ада-
чүртүт Улуг дайынынын соонда
заводту чүгө туруп эгелзэн
турган, а 1953 чылда оң кон-
серваторлар дугуйлуг эң баш-
тайгы трактор маңжал үнгөн.
СЭКП кеңигүүн, Социалист-
Күш-ажылдык Мадыры слес-
сар-инструментальщик Евге-
ний Клименко мынчаар чүгө-
лөп турар: — Ол чедикши-
нерге бистик аныктарымын
ачы-хыялазы улуг болганы
чүгөсү. Бүдүрүлгөн болгаш
хөй-нигитини ажил-хөрдүн зо-
голоп башкарыныга анык
кичилер улук-не хөй-биле
кирип турар аларын. Поля-
ковтук бригадалар биле кон-
структорларныкы чарган керээзи
ышкыш ындай дуржулга чазав-
да-биле ажилдаар арганы
берип турар. Коллектив про-
дукцияны кылдырып, болгаш
конструкторларныкы ажил тө-
лөвүнүн кылдырып, база
фондузуну, продукцияныкы
шынарын, куш-ажылдык бу-
дурчкулуну, хөй күш үнөр
ажылды кызырынын, боту-
нени чингидириниң талазы-
биле эң бектик түндүрлерин
чедип алырын оралдажып ту-
рар.

Григорий КОЛОВОБ,
ПМА-ның корреспонденти-
зи.

Эртем айда республиканың
хөгжүмүнүн тегерегин бөлүк
артырып — РСФСР-ниң бөлүк
Тыва АССР-ниң улустук
артизи Карамыс Мунзук, Тыва
АССР-ниң улустук артизи
Александр Тавалык, РСФСР-
ниң Чогаалчылар элчилериниң кеңи-
гүнү, театрныкы чогаал кезээнин
эргелекчи Владимир Серен-
оол, хөмөйиңи, сыгытчы Еве-
ний Оюн болгаш бо оуду-
ларныкы автору Улуг-Хем райо-
нуң чурттаакчылар чедирлерин
оюн көргүзүп чорудус.

Районнар, суурлар кезип чо-
ран артистер чүгө боттары-
ның оюнун көргүзүр зөс,
ажылчы чондарын ажил-жы-
лыдырал - чурталгазы - биле
база танышаар боор чүгө бо-
лай. Бо уадыда Улуг-Хемин
кайы-дөс суурунда, сохозууда
малга чөк бөлөктөнгө кирип
туруп кирген, он бири беш
чылдыр сөөлү, аңа беш чы-
дыр башкарып чылдырып
малды кыштан хур-мөңдө ажи-
рар дээр хурун ажилдап
туруп карак-биле көргөш,
өөрдүсү. Куш-ажылчы он ки-
жилерге улуг күлөдизини-би-
ле баран болдулар.

Бо чораш, бистик карак-
тырыска килдикен, сатышкы
эң кестүр бир чүгөдү эскө-
диз. Ол чүгө дээрде, кава-дөс
бөөрүсүсө, эзирки кижиниң

төдүмүшкө килдикен, сатышкы
эң кестүр бир чүгөдү эскө-
диз. Ол чүгө дээрде, кава-дөс
бөөрүсүсө, эзирки кижиниң

Чонок културлук дүйнө-
мүзүсүсө дээр кичик-биле
районда калдып ажилдап
кылып турарын Чазав Шан-
гаан-Аргы хойорай болган
ужуражышкыныс үзүндө
билдиз. Аңа районнуң улус

өөредилге килдикени эргеле-
кчи О. Пичен, културга
килдизини эргелекчи К. Са-
нжар-Бадраа болгаш эскө-
диз чүгөдү, тодотпой та-
ныштырган. Арагалашкыны
болгаш алкоолдизме уадыр де-
миселди күшүлөдүргөн биле
чегерелештир чоннуң култура
чегерелери өскөн дээрзин
олар чүгөлөп, чиктер-биле
бадыткап көргүсүнгөн. Мур-
нунда районнуң кино чети-
лериник дирекциясы плангы
оңалдызын күтүспөй келген
болза, бо доктал үнгөн соон-
да күсүдөп эгелзэн. Ол дээр-
ге, чүгө билет саткыш оул-
га кирип алыр сорулганы
боттанып турары зөс, чур-
таакчыларныкы билгит-мерже-
ниги, угаан-болдоп култура-
зын бектишкенин улуг
идиг дээрзин ужурашкан эл-
терис билдирген турар.

Ынчангаш, нигити-биле арг-
галашкыны болгаш алкоол-
дизме уадыр демисел ниги-
ти-биле Улуг-Хем районда
киируп турар дээрзин дем-
делгескенис.

М. Мунзук,
РСФСР-ның болгаш Тыва
АССР-ниң улустук артизи,
Тыва АССР-ниң Күртө
шанжалынын лауреады.

Чалза-дөс чазак тиклеп үн-
гөн болгаш аңа дык хөй башка-
рып ажил чок арткан. Оон өскө
кандыг-дөс ажилга база олар-
ны хулазеп албас.

Канадада депшигелги шим-
чозикниң деткип турар мен.
ССР-ге бир чорашкыны
соонда «башкалар тайбын
дээр деп комитет тургузуп
алдызыс. Аңа ында 20 мүн баш-
кы бактап турар. Бис хөдөлү-
чөсөккө уадыр, кыска уулу ми-
литаризмдиниң бистик де-
миселдериниң америк баазалар
тургузыныга уадыр демисел
турар бис. Бис уулдарыны тай-
бын өзүзүн кижиздирип турар
бис. Тайбын талаалыкларыны
апель демонстрациялары чы-
ныч апар чыдар. Бо чылын
олаарга 70 мүн башкалар, өө-
сөничирил болгаш оларны
эла-илери киришкен.

Канада болгаш совет улус-
тарын аразыны тайбын дээр
тургуп турар бис. Москвага
эң баштай аныктарыны болгаш
студентилерни VI Бүгү-дөш

ДИПТЕРДЕН МЕДЭЭЛЕР

каш чурттаакчылар суурлардан
арбартып оларныкы чедирин-
ден үндүр ойталааннар. Оон
соонда күшүтү булдырлар-
биле арбартып бүгү бажы-
нарын болгаш тудуларын
эжелекчилер чок кылдыр
үргөдөп кааннар.

Кээп турар меделер азы-
гаар алырга, эжелеп алган
устоктарынга сиконстер бел-
лен демир-бетон кезектерден
башкаларны туруп эгелзээр.
«Туду шөлү» тенниг суурган
демир-бетон камаал ал-
гаш, ону дугаар таңкылар-
ды тургузган. «Хоругу» зо-
нака чоңушпаар дээр кан-
дыг-дөс оралдажышкыны
шиптирил-биле, соксидир
деп саныдып турар улуг
чаралдар бар. Саныдыр
чокка боолар деп дукалды
солдаттарга берип каан.

Шеригитинген суурларны
калбак четкини тургузуп ал-
гаш, израиль эжелекчилер
араб палестинерден хунап
алган чедирлерин бодунуң тер-
гиделин мөңгөйдирчеге
болгаш оларны шуут катыш-
тырып алырыны чүтүп турар-
лар. Аңа үгө чедир Газаның
секторунда / болгаш Иордан
хемин барын эркинде ийи
чүгө ийиң ындай суурларын
туткан.

БОГОТА. Колумбияны Ком-
мунист партияныкы ТН-ны
күсүкени комитетиниң кежи-
гүнү Хайма Кайседонун амы-
тыныга араатангыт халдаш-
кыны намыска кылган.
Оон олуртуп азыраар авто-
маттык бөө-биле
билдинес кижилер боолан.
Азыр-биле балыглаткан Хайме
Кайседонун эмчиде чедире
берген.

ТОКИО. Ядролук чепсекти
узуткаары, чер кырынга тай-
быны б ы ж ы г л а а р ы
дээр, япон консерваторларныкы
чазавның Азия улустарына
кыжынып турар күчүлүг шериг
машыназын каптап тургузар
дээр айылдыг пландарын
болдурбас дээр демиселге
сырый каттыжарыны кыжы-
рыны ажилчы чондарга болгаш
чуртук хөй-нигити органи-
зацияларына Японияныкы
профессорлорунуң Кол чөзү-
лөм үндүргөн.

ЛУСАКА. Боттарыныкы мур-
нунда туруп турар экономик-
ти бергедээшкенин дем
катышкан күженишкенин-
биле ажил эртеринче Африка
чурттарына кыжырыны За-
мбияныкы энергетика, транспорт
болгаш оруктар министри
Саймон Калаба кылган. За-
мбияныкы намыскалында ажил-
тыгы демир-оруктарныкы афри-
каныкы эжелекчилер күсүкени
комитетиниң сессиязына
чүгө чүгөлөп, диктиң хөг-
жүрүмү барын чүтүп улуг
куралдарын протекционски
политикасы, барын чүк ка-
питалыны контролдап турары
делегияныкы валюта органи-
зацияларын тургузуп турар
моондары шоптыктап турар
деп, ол демделгез.

ЧЕР КЫРЫНГА тайбыныкы
болгаш айыл чок чорукту
халдарын бөө-чепсекти
эндере будурушкыныкы со-
салдары-биле, чепсектеги ки-
лини бүгү-нигити болгаш
бүтүн дүжүрүнчеге улаан,
ган дөштөгү бажыларныкы
боттандары-биле чедип ал-
боур деп документал
демделгез. Делегияныкы хөй
райондарында, алаңа
Чоокта Чөмүткө, Афри-
када куртуз чүтүлө, Тыва
Америкада байдалыг, чы-
дилгени-биле колаштыр
сеткилдиги хам дүжүрүн-
кини конференцияныкы кир-
жикчилер илергелзээр.
АКШ-ка деткиген Изра-
ильныкы чатырыкы бодукте-
риниң дайызырап, эжелек-
чи политиказы болгаш де-
дешлигины конферен-
ция шиптиги буруу шапкан.

ЧЕР КЫРЫНГА тайбыныкы
болгаш айыл чок чорукту
халдарын бөө-чепсекти
эндере будурушкыныкы со-
салдары-биле, чепсектеги ки-
лини бүгү-нигити болгаш
бүтүн дүжүрүнчеге улаан,
ган дөштөгү бажыларныкы
боттандары-биле чедип ал-
боур деп документал
демделгез. Делегияныкы хөй
райондарында, алаңа
Чоокта Чөмүткө, Афри-
када куртуз чүтүлө, Тыва
Америкада байдалыг, чы-
дилгени-биле колаштыр
сеткилдиги хам дүжүрүн-
кини конференцияныкы кир-
жикчилер илергелзээр.
АКШ-ка деткиген Изра-
ильныкы чатырыкы бодукте-
риниң дайызырап, эжелек-
чи политиказы болгаш де-
дешлигины конферен-
ция шиптиги буруу шапкан.

ЧЕР КЫРЫНГА тайбыныкы
болгаш айыл чок чорукту
халдарын бөө-чепсекти
эндере будурушкыныкы со-
салдары-биле, чепсектеги ки-
лини бүгү-нигити болгаш
бүтүн дүжүрүнчеге улаан,
ган дөштөгү бажыларныкы
боттандары-биле чедип ал-
боур деп документал
демделгез. Делегияныкы хөй
райондарында, алаңа
Чоокта Чөмүткө, Афри-
када куртуз чүтүлө, Тыва
Америкада байдалыг, чы-
дилгени-биле колаштыр
сеткилдиги хам дүжүрүн-
кини конференцияныкы кир-
жикчилер илергелзээр.
АКШ-ка деткиген Изра-
ильныкы чатырыкы бодукте-
риниң дайызырап, эжелек-
чи политиказы болгаш де-
дешлигины конферен-
ция шиптиги буруу шапкан.

ЧЕР КЫРЫНГА тайбыныкы
болгаш айыл чок чорукту
халдарын бөө-чепсекти
эндере будурушкыныкы со-
салдары-биле, чепсектеги ки-
лини бүгү-нигити болгаш
бүтүн дүжүрүнчеге улаан,
ган дөштөгү бажыларныкы
боттандары-биле чедип ал-
боур деп документал
демделгез. Делегияныкы хөй
райондарында, алаңа
Чоокта Чөмүткө, Афри-
када куртуз чүтүлө, Тыва
Америкада байдалыг, чы-
дилгени-биле колаштыр
сеткилдиги хам дүжүрүн-
кини конференцияныкы кир-
жикчилер илергелзээр.
АКШ-ка деткиген Изра-
ильныкы чатырыкы бодукте-
риниң дайызырап, эжелек-
чи политиказы болгаш де-
дешлигины конферен-
ция шиптиги буруу шапкан.

ЧЕР КЫРЫНГА тайбыныкы
болгаш айыл чок чорукту
халдарын бөө-чепсекти
эндере будурушкыныкы со-
салдары-биле, чепсектеги ки-
лини бүгү-нигити болгаш
бүтүн дүжүрүнчеге улаан,
ган дөштөгү бажыларныкы
боттандары-биле чедип ал-
боур деп документал
демделгез. Делегияныкы хөй
райондарында, алаңа
Чоокта Чөмүткө, Афри-
када куртуз чүтүлө, Тыва
Америкада байдалыг, чы-
дилгени-биле колаштыр
сеткилдиги хам дүжүрүн-
кини конференцияныкы кир-
жикчилер илергелзээр.
АКШ-ка деткиген Изра-
ильныкы чатырыкы бодукте-
риниң дайызырап, эжелек-
чи политиказы болгаш де-
дешлигины конферен-
ция шиптиги буруу шапкан.

ЧЕР КЫРЫНГА тайбыныкы
болгаш айыл чок чорукту
халдарын бөө-чепсекти
эндере будурушкыныкы со-
салдары-биле, чепсектеги ки-
лини бүгү-нигити болгаш
бүтүн дүжүрүнчеге улаан,
ган дөштөгү бажыларныкы
боттандары-биле чедип ал-
боур деп документал
демделгез. Делегияныкы хөй
райондарында, алаңа
Чоокта Чөмүткө, Афри-
када куртуз чүтүлө, Тыва
Америкада байдалыг, чы-
дилгени-биле колаштыр
сеткилдиги хам дүжүрүн-
кини конференцияныкы кир-
жикчилер илергелзээр.
АКШ-ка деткиген Изра-
ильныкы чатырыкы бодукте-
риниң дайызырап, эжелек-
чи политиказы болгаш де-
дешлигины конферен-
ция шиптиги буруу шапкан.

ЧЕР КЫРЫНГА тайбыныкы
болгаш айыл чок чорукту
халдарын бөө-чепсекти
эндере будурушкыныкы со-
салдары-биле, чепсектеги ки-
лини бүгү-нигити болгаш
бүтүн дүжүрүнчеге улаан,
ган дөштөгү бажыларныкы
боттандары-биле чедип ал-
боур деп документал
демделгез. Делегияныкы хөй
райондарында, алаңа
Чоокта Чөмүткө, Афри-
када куртуз чүтүлө, Тыва
Америкада байдалыг, чы-
дилгени-биле колаштыр
сеткилдиги хам дүжүрүн-
кини конференцияныкы кир-
жикчилер илергелзээр.
АКШ-ка деткиген Изра-
ильныкы чатырыкы бодукте-
риниң дайызырап, эжелек-
чи политиказы болгаш де-
дешлигины конферен-
ция шиптиги буруу шапкан.

ЧЕР КЫРЫНГА тайбыныкы
болгаш айыл чок чорукту
халдарын бөө-чепсекти
эндере будурушкыныкы со-
салдары-биле, чепсектеги ки-
лини бүгү-нигити болгаш
бүтүн дүжүрүнчеге улаан,
ган дөштөгү бажыларныкы
боттандары-биле чедип ал-
боур деп документал
демделгез. Делегияныкы хөй
райондарында, алаңа
Чоокта Чөмүткө, Афри-
када куртуз чүтүлө, Тыва
Америкада байдалыг, чы-
дилгени-биле колаштыр
сеткилдиги хам дүжүрүн-
кини конференцияныкы кир-
жикчилер илергелзээр.
АКШ-ка деткиген Изра-
ильныкы чатырыкы бодукте-
риниң дайызырап, эжелек-
чи политиказы болгаш де-
дешлигины конферен-
ция шиптиги буруу шапкан.

ЧЕР КЫРЫНГА тайбыныкы
болгаш айыл чок чорукту
халдарын бөө-чепсекти
эндере будурушкыныкы со-
салдары-биле, чепсектеги ки-
лини бүгү-нигити болгаш
бүтүн дүжүрүнчеге улаан,
ган дөштөгү бажыларныкы
боттандары-биле чедип ал-
боур деп документал
демделгез. Делегияныкы хөй
райондарында, алаңа
Чоокта Чөмүткө, Афри-
када куртуз чүтүлө, Тыва
Америкада байдалыг, чы-
дилгени-биле колаштыр
сеткилдиги хам дүжүрүн-
кини конференцияныкы кир-
жикчилер илергелзээр.
АКШ-ка деткиген Изра-
ильныкы чатырыкы бодукте-
риниң дайызырап, эжелек-
чи политиказы болгаш де-
дешлигины конферен-
ция шиптиги буруу шапкан.

ЧЕР КЫРЫНГА тайбыныкы
болгаш айыл чок чорукту
халдарын бөө-чепсекти
эндере будурушкыныкы со-
салдары-биле, чепсектеги ки-
лини бүгү-нигити болгаш
бүтүн дүжүрүнчеге улаан,
ган дөштөгү бажыларныкы
боттандары-биле чедип ал-
боур деп документал
демделгез. Делегияныкы хөй
райондарында, алаңа
Чоокта Чөмүткө, Афри-
када куртуз чүтүлө, Тыва
Америкада байдалыг, чы-
дилгени-биле колаштыр
сеткилдиги хам дүжүрүн-
кини конференцияныкы кир-
жикчилер илергелзээр.
АКШ-ка деткиген Изра-
ильныкы чатырыкы бодукте-
риниң дайызырап, эжелек-
чи политиказы болгаш де-
дешлигины конферен-
ция шиптиги буруу шапкан.

ЧЕР КЫРЫНГА тайбыныкы
болгаш айыл чок чорукту
халдарын бөө-чепсекти
эндере будурушкыныкы со-
салдары-биле, чепсектеги ки-
лини бүгү-нигити болгаш
бүтүн дүжүрүнчеге улаан,
ган дөштөгү бажыларныкы
боттандары-биле чедип ал-
боур деп документал
демделгез. Делегияныкы хөй
райондарында, алаңа
Чоокта Чөмүткө, Афри-
када куртуз чүтүлө, Тыва
Америкада байдалыг, чы-
дилгени-биле колаштыр
сеткилдиги хам дүжүрүн-
кини конференцияныкы кир-
жикчилер илергелзээр.
АКШ-ка деткиген Изра-
ильныкы чатырыкы бодукте-
риниң дайызырап, эжелек-
чи политиказы болгаш де-
дешлигины конферен-
ция шиптиги буруу шапкан.

ЧЕР КЫРЫНГА тайбыныкы
болгаш айыл чок чорукту
халдарын бөө-чепсекти
эндере будурушкыныкы со-
салдары-биле, чепсектеги ки-
лини бүгү-нигити болгаш
бүтүн дүжүрүнчеге улаан,
ган дөштөгү бажыларныкы
боттандары-биле чедип ал-
боур деп документал
демделгез. Делегияныкы хөй
райондарында, алаңа
Чоокта Чөмүткө, Афри-
када куртуз чүтүлө, Тыва
Америкада байдалыг, чы-
дилгени-биле колаштыр
сеткилдиги хам дүжүрүн-
кини конференцияныкы кир-
жикчилер илергелзээр.
АКШ-ка деткиген Изра-
ильныкы чатырыкы бодукте-
риниң дайызырап, эжелек-
чи политиказы болгаш де-
дешлигины конферен-
ция шиптиги буруу шапкан.

ЧЕР КЫРЫНГА тайбыныкы
болгаш айыл чок чорукту
халдарын бөө-чепсекти
эндере будурушкыныкы со-
салдары-биле, чепсектеги ки-
лини бүгү-нигити болгаш
бүтүн дүжүрүнчеге улаан,
ган дөштөгү бажыларныкы
боттандары-биле чедип ал-
боур деп документал
демделгез. Делегияныкы хөй
райондарында, алаңа
Чоокта Чөмүткө, Афри-
када куртуз чүтүлө, Тыва
Америкада байдалыг, чы-
дилгени-биле колаштыр
сеткилдиги хам дүжүрүн-
кини конференцияныкы кир-
жикчилер илергелзээр.
АКШ-ка деткиген Изра-
ильныкы чатырыкы бодукте-
риниң дайызырап, эжелек-
чи политиказы болгаш де-
дешлигины конферен-
ция шиптиги буруу шапкан.

ЧЕР КЫРЫНГА тайбыныкы
болгаш айыл чок чорукту
халдарын бөө-чепсекти
эндере будурушкыныкы со-
салдары-биле, чепсектеги ки-
лини бүгү-нигити болгаш
бүтүн дүжүрүнчеге улаан,
ган дөштөгү бажыларныкы
боттандары-биле чедип ал-
боур деп документал
демделгез. Делегияныкы хөй
райондарында, алаңа
Чоокта Чөмүткө, Афри-
када куртуз чүтүлө, Тыва
Америкада байдалыг, чы-
дилгени-биле колаштыр
сеткилдиги хам дүжүрүн-
кини конференцияныкы кир-
жикчилер илергелзээр.
АКШ-ка деткиген Изра-
ильныкы чатырыкы бодукте-
риниң дайызырап, эжелек-
чи политиказы болгаш де-
дешлигины конферен-
ция шиптиги буруу шапкан.

ЧЕР КЫРЫНГА тайбыныкы
болгаш айыл чок чорукту
халдарын бөө-чепсекти
эндере будурушкыныкы со-
салдары-биле, чепсектеги ки-
лини бүгү-нигити болгаш
бүтүн дүжүрүнчеге улаан,
ган дөштөгү бажыларныкы
боттандары-биле чедип ал-
боур деп документал
демделгез. Делегияныкы хөй
райондарында, алаңа
Чоокта Чөмүткө, Афри-
када куртуз чүтүлө, Тыва
Америкада байдалыг, чы-
дилгени-биле колаштыр
сеткилдиги хам дүжүрүн-
кини конференцияныкы кир-
жикчилер илергелзээр.
АКШ-ка деткиген Изра-
ильныкы чатырыкы бодукте-
риниң дайызырап, эжелек-
чи политиказы болгаш де-
дешлигины конферен-
ция шиптиги буруу шапкан.

ЧУГУЛА УЖУРАЖЫШКЫН

САН-ФРАНСИСКО. (СЭТА).
Совет-америк харылзаалары-
ның болгаш делегет байда-
лыныкы эң чугула айтыр-
ларыга турсакта
ССР-ниң болгаш АКШ-тың
хөй-нигитиниң талзекчи-
лериниң дөртү ужура-
жышкыны ажилы. Сан-
Франциско хойорайга доос-
кан. Тайбыныкы болгаш
айыл чок чорукту детки-
ринге Каттышкан Нациялар
Организацияныкы ролунуң
дугайында, чер-чөдө чору-
дугаларыны совет-америк
харылзааларга саздарыны
дугайында айтырларын
ужуражышкыныкы түнел
хуралыга чугалажып көр-
гөн. Чорудалыг байдалы
дары чугалажышкыны.

Түнел меделелди ужу-
ражышкыныкы киржи-
кчилер хулазеп алган. Дө-
лөт байдалы дүшүктүр
амгы үгөдө тайбыныкы
ыжмааларыгча, бот-бот-
тары баштырып экижидеринче
уугланган кандыг-дөс ба-
зынаар онза чугула ужу-
рузалыг болуп турар деп,
документал айткан. «Бөө-
чепсектериниң эндере буду-
рушкыны соксидир бол-
гаш чепсектеги кижилерниң дү-
жүрүнине үндүренин тур-
гузары — тенги негеделзээр»
деп мында демделгез.

КОНФЕРЕНЦИЯ ДООЗУЛГАН

ЛАНДА. (СЭТА). Кана-
да каттышкан чурттарыныкы
даштыкы херектер министр-
лериниң конференцияныкы Ан-
голаный наймысалыгча
доозулган. Кижик төрөгө-
тенин догуулажышкыныга
кыжынып келген ядролук
дайыны болдурбас дээр
демисел — бистик үвөстүг
кай алыры деп, конфе-
ренцияга түлөп алдыган
түлөп декларацияга айт-
кан.

Чер кырынга тайбыныкы
болгаш айыл чок чорукту
халдарын бөө-чепсекти
эндере будурушкыныкы со-
салдары-биле, чепсектеги ки-
лини бүгү-нигити болгаш
бүтүн дүжүрүнчеге улаан,
ган дөштөгү бажыларныкы
боттандары-биле чедип ал-
боур деп документал
демделгез. Делегияныкы хөй
райондарында, алаңа
Чоокта Чөмүткө, Афри-
када куртуз чүтүлө, Тыва
Америкада байдалыг, чы-
дилгени-биле колаштыр
сеткилдиги хам дүжүрүн-
кини конференцияныкы кир-
жикчилер илергелзээр.
АКШ-ка деткиген Изра-
ильныкы чатырыкы бодукте-
риниң дайызырап, эжелек-
чи политиказы болгаш де-
дешлигины конферен-
ция шиптиги буруу шапкан.

ЧЕР КЫРЫНГА тайбыныкы
болгаш айыл чок чорукту
халдарын бөө-чепсекти
эндере будурушкыныкы со-
салдары-биле, чепсектеги ки-
лини бүгү-нигити болгаш
бүтүн дүжүрүнчеге улаан,
ган дөштөгү бажыларныкы
боттандары-биле чедип ал-
боур деп документал
демделгез. Делегияныкы хөй
райондарында, алаңа
Чоокта Чөмүткө, Афри-
када куртуз чүтүлө, Тыва
Америкада байдалыг, чы-
дилгени-биле колаштыр
сеткилдиги хам дүжүрүн-
кини конференцияныкы кир-
жикчилер илергелзээр.
АКШ-ка деткиген Изра-
ильныкы чатырыкы бодукте-
рин

Чадаг чарыш неделязы чоруп тур

КУШ-КУЛЬТУРЖУ ОДУРУГДА

Чаа Чаа-Хелдүк ортумах школазынын башкылары бол-
гаш өөреникчилери, «Найрал»
совхозтун акыл-ишчилери, Чаа
Чаа-Хел суунун чурттакчыла-
ры Чадаг чарыш неделязынга
идеякейлиг кирип турар.
Школазын болгаш совхозтун
дирекциялары, партия комите-
ди, кездэ Советтик куускому
инициатива комитети чыгыш,
чадаг чарышты эрттеринин
маршруттарын баш бурунгар
тодорайды тургускан. Бо акыл-
ды ортумах школазын куш-
культура башкызы, коммунист
Анничай Чадамбаевин баш-
кылап ажилдап келген. Ол
хаактаарынга база хандык
шылдыг. Школа реформазын
эзууга ортумахчыларга ГТО-нун
нормативтерин чаартып, эде
тургускан Анничай Ча-
дамбаевин таарынып кө-
рүп турар. Моон мур-
нунда ГТО нормативтеринге
эде кластарга чүгө 100—200
метрге маңнары кирип тур-
ган. Чөөрткен нормативтерде
уруларын харназынынча
айыч-биле 500, 1000 метрге үө
барымдаалайын, чадаг чарыш-
ка өөредир көрдүгөн. Хо-
чуун спортчу башкы Анничай
ажылдап келген чылдарында
уруларын маңнарынга эде
кластна өөредирин практи-
калап келген. Ол чорук уру-

Менге Чадамба уруларын
спорт школазын тренер,
школачыларын хостуг хуруш-
ка хандыкшыдар, өөредир та-
лазы-биле кызымак ажилдап
турар.
Школазын куш-культура
башкылары Тамара Содунам,
Анничай Чадамбаевин баш-
кылап ажилдап келген. Ол
хаактаарынга база хандык
шылдыг. Школа реформазын
эзууга ортумахчыларга ГТО-нун
нормативтерин чаартып, эде
тургускан Анничай Ча-
дамбаевин таарынып кө-
рүп турар. Моон мур-
нунда ГТО нормативтеринге
эде кластарга чүгө 100—200
метрге маңнары кирип тур-
ган. Чөөрткен нормативтерде
уруларын харназынынча
айыч-биле 500, 1000 метрге үө
барымдаалайын, чадаг чарыш-
ка өөредир көрдүгөн. Хо-
чуун спортчу башкы Анничай
ажылдап келген чылдарында
уруларын маңнарынга эде
кластна өөредирин практи-
калап келген. Ол чорук уру-

М. Анничайын удуртканы
маңнарынга хандыкшыл-
дыглар бөлү 1984 чылдың
эзегинде тургустун. Олар-
ны бөлү чик тренировка-
лардан аңгыда, элзэн узун
кемиздеги маршруттарга
маңнажырын неделяда 2—3
даа кылып келгенер. Чаа
Чаа-Хелден Шаган-Арыг, Ак-
Туртук, эрчи Чаа-Хел дээш оон-
да еске, чоок-кавыда суур-
ларга чедир маңнажып турар-
лар. Совет Тыванын 40 чылын
га болгаш фашист Германия
ны чыла шапканы улуг Тим
дегенин 40 чылынга турсак-
тааткан агитаторшты Чаа Чаа-
Хел, Шаган-Арыг—Оттук-Даш
— Боом даа — Кызыл аразы-
га оларынч ийи удаа кылганы
кончуг солун. Кадикшылга
чарыктын бөлүүнү кезиги-
неринки спортчу мергежи-
лап алып турар. Тилекеге ху-
нунга турсактаан бо чыгыш
агитаторш үзүндө олар Чаа
Чаа-Хелден уңгаш, ол-ла хун
Ийн-Талга чедир маңнажып
келгенер. Чөөрткөндө олар
Боом даага чедир келгаш зо-
нуп алгаш, эртенгики 9 ша-
кта Кызыл аразын девискэ-
ринче кирип келгенер. Агит-
чарыш үзүндө олар дайынчы
зоочуннары-биле Чаа Шаган-
Арыгга болган ужуракшыш-
кынга киришкенер. Ийн-Тал
школазын өөреникчилеринге
куш-культураның ужура-
зынын дугайында школачы-
ларга бекседын кылып берген-
ер. Бөдүүн кезигиунери
шүптүн куш-культураның
спорттун пропагандалыгы.

Ам бөлүктө 12 кижге бар.
Дүкөр Онер эмнедеге ажил-
агы эргелекчиз, 48 харлыг.
Михайл Дугар-Сурун «Най-
рала» совхозтун өшүк кадарчы-
зы, ол 46 харлыг. Николай
Шырап совхозта мурнакчы
сварщик, Юрий Доржу чолая-
чы.

ларын куш-дамыр дадыгыш-
кынында шыдамык болурунга,
ылганга чадаг чарышка, хаак
спортунга хандыкшырынга
эки салдарыг болурун ол чу-
гаалат турар. Бодуун арга-
дуружтаалык анык башкылар-
га күзөлдүн-биле дамчыдып
келген.
Школада спорт баазын
тургузурунга дирекция дуза-
ны көргүзүп турар. Школа
даштында дөлем шөлде
спортчу зооракжыгышты де-
рип кылганы солун. Ында

БОЙДУЗУ ЧАРАШ, АГААРЫ ЭМ

Эки ажилдаар дээ, эки
дыштанып алып херек деп чу-
гаалажыр болгай бис. Дышта-
нылга кижге, чаа кушту пе-
мээр, калышылды база кам-
галаар. Мен эртен чылдарга
республиканын Шиндиг,
Дус-Хел, Чедер, Улаатай,
Алаш дээн мышка сураглы
араалынарга дыштанып чорту-
лаан мей. А бо чылын «Тыва-
да чурттап турар кижге Току-
ну канчап көрөс боор» —
дээп, Тожужа хаштым. Тоора
Хемге чедэ бээримге, «Азасты
көрбөз кижге Токуну көрбө-
ни оз» — деп чугаа чоп ор-
тузунда дыргын болду.
«Азасты турбаазага республи-
канын бүгү районнарын,
Кызыл хоорайнын даш хары-
лаа Совет Эвилелинниң өске-
лаа терлеринден алаш-буру
нашлын төзөдөрү дышта-
нып келер чер болду. Чер-
чедер келген кижилер ажил-
штен эгелдеш чоңун чачыла-
рынга чедир хойну чугаала-
жып, бот-боттарынысты бил-
чип, эдестеринисти даа со-

ХОЛУ ЧЕМЗИГ, КОДАНЫ МАЛЗЫГ

Орук демдеглели

Чогуу «айызын чүве, Улуг-Ту-
разы бе, Биче-Туразы бе, ийи
талааларын чалым-халар,
моннапкы дег сүүр турулар,
кедир кызымнар чыгап алган,
алыс шаанда айт-ла оруу тур-
ган боор, бойдустуң кедиг-
дошкун күчүзүнге кире шалты-
рып каапкан, бирде машина
чайлы берги дег, кедир ий-
лерин, дагыр-мыгыр өзен
оруктап өрү чүткүдүп ор бис.
— Арты ашкан соонда аал-
дар тонор кайлагар, айт ча-
рыштыр шөлдер, мөгө ху-
руштыр шиктер чаттыла бээр,
балык-байыны ушта халчыл
турар хемнер кыгырадыр ыла-
гы бээр болдур ийин—деп,
«Хемчигиң шылдыгың солунун»
редактору Василий Хомушук
хөрөй-дир. — Бистер ам Улуг
Ханделеңин бажынга бээр бис.
Ында «Барлык» совхозтун Ак-
сы-Барлык салбырынчын ма-
чыннары бар.
— Чүгө бе! — деп тодара-
дып айтырдым.
— Чок, Бай-Тайга районун
мачыннары база бар. Баргаш
көрсө бээр бис.
— Барып-берип ийи район-
нуң мачыннарынчын чаллаа
болганда, орукчирин чүгө эки
кылып бербес чүве ийи —
деп, инити айтырып салып,
харыштын кымдан-даа манавайн
ор мей.
Улуг-Тура — Бай-ла-Тайга
Улуг тоовас база магат.
Биче-Тура — Барыш-Хемчик
Билбэчэңизер база магат —
деп, башка кирип келген бо-
далымны шүлүктөй кааптым.
Өөрүм баштай каттыркылаш,
оон сөөлүндө кезек ыт чок
орлар. Харысалгалыг ажил-
чылар болгаш кандиг-бир
бодалар бажынга чык дээр
чөдөөс.
— Оон харын чоорту
хөпүп, чүгөс-сөөт эгелди.
— Силериниң шын иңер —
деп, партия райкомунун кил-
дас эргелекчиз. — Доруу-оол
Соая чуулдугуңар-дир. — Шы-
нал-ла техника чок эвес, ре-
йоннарынчын орук эргелекчери,
совхоз дирекциялары дугур-
жуп алгаш, бир дем-биле эр-
тер болза каалама орук болу
бээр чер-дир ийи.
— Ындыг харын — деп, со-
лунуңуң фотокорреспонденти
Валера дегкип кагды.
— Чүве-ле болза күрүмеден
акша дээр, акша чокта ажил
чок дээр хөөнерини бисте
амырдыралчы бергенниң чыл-
даганы ол чөдөөс. Шаанда
машина-техника чок, бар-даа

болза, чүү-дөө чүвеге чедип-
лес турар үедө, бүгүле ажил-
ды кижилериниң патриотчу ку-
зел-соруу-биле, дем-биле чу-
ну-дөө дескештирбес кыла
шаптар турду. Акша-көпөк
деп аразында чүгүл, ай-де-
дир көрүп орбас-даа боор-ла
чүве. Шөф-биле чеме бажы-
нар, школар, клубтар, орук-
тар, буталар, чунар-бачынар,
албан черлери кылбазы дээр.
Алт-шарыга шамактал, терге-
леп, чулдуруп, сөөртүп, чууну
канчанмас дээр! Ам кээп,
хамык машина-техника эдериң-
генде, шик мындыг апартер
оруктарын кыла албас бис бе!
Анаа күжүзүс чедиплес бе!
Элден-даа чүве дийки.
Бо оруктар-биле та чеме
кижи чоруп келген чүве, олар-
ның бажынга канчал кирбээн
айтырыг ирги ала—деп бодоп
ордум.
— Хенделен унур өрү доот
чоктап болбас бе! — деп хе-
нертен айтырдым.
— Болтуруп болур, ыңна-
лаа хем суун кээрби ажил кы-
тал кекер, кижжи кара кичиңиз
көөр болдур ийи, чаш-чар-
лыгга кордал чок апар чер-
ле болгай — деп, кымчы-даа му-
най чоланы харылай соп
кагды. — Ыңнагаш моолал
дескенир ужуруус ол.
— Дорттаан кижжи тос зонар
деп чугаа база бар-ла болгай
— деп, Валера хажызындан
угады-дыр.
Чуңуу-даа мурнунда чоңуңу
аргышылга оруктарын ажил-
чын болза; машина-техника
канчалгының айтырын хем
өөренип көргөн болза; чүгө
хүнүз эвес, соң даярганын бо-
лоп чуртаар кылдыр, оон-биле
ажылдап чоруур болза, бисти
мунуңдуруп чоруур айтыры-
ларын үзе шиктирлээринде
кижи бергедээр чүү боор! Ха-
мык унур — кылгыр-дир.
Арт кырынга унур кээрге,
артындагы салгы ажил, чы-
рыктылаш дээр. Артын тас
кырындан куду таваңгайлап
баткан даярлар ынаар-ла чет-
тылып чоруй барган. Аттың-
чарыг эдөлөйстөр, бистиң
биле шулугулар ол-бо кекер-
капал, шала агыгыр-бора
өңөрү-биле кижиниң кичиңиз-
гейин дорван-ла хараа түдө
бээр. Оон ыңай, хажы-сарыг,
айыраң-кула, аяк-а, өкпө-
кызыл, өргүмчү, салаа-долгай,

мени-көккүр, мөмөмөй— дээш
кандыг чечкентери чок дээр.
Ханы хеминиң ыдыкы талазын-
да, дээрке баштарын сунулап
алган, мээс чарын дилиндек
кара-кара халар-биле куржан-
гылаан, чалаа дыттар-биле мон-
чарланган-даа, хажыланган-даа
бедик сыннар көстүр.
Оон ажилтарында, элбек
оттуг даярштырында ында-
мында чаттып олган шээр
болгаш бола малдар дөңгөр
кырында маңкылык ая өтсөр.
Агарынчын аял-чагайындан,
сериниң-сектеринден кижжи ая
чингеш, сергелеш дээр, хөрө-
чүрөк хөзөш кымчыр ана, ба-
зэрга көк, пахтаарга суг чер
болду.
Тура келтеш,
Туран туткеш,
Турум малды көрүп четлес,
Чечекчиким
Челээш тырткан
Сериниң чалгал магалыг-дыр!
— деп ыргал туруксазы келер.
— Улуг-Хенделениң шып-
шы бажынга, эртинин кыры-
нга ая, өм хондуруттар ээри
кижи мен, машина-балат-даа
чедип шыдабас, кедир-берти-
даа кончуг болуруга, шала
адаанче хонуп алдым — деп,
улуг кадарын Данымы Сою-
сич чугалай каапты.
Шынал-ла, оон өрү дөрт чүс
метр бедир болза, Улуг-Хан-
делениң сыр бажы-даа апар,
кижи чедери бергедей бээр
хире чер болду. Көөргө-ле кел-
геш, кадарланып бады келген
ажыктар чидар, а шындаа
баскан черинден суг систыгыл
чидар, керектелчек дээрбек-
терге бо-ла таважыр, кыды-
ларын узун көк ситенер. Че-
жыра шыл алган боду дамы-
рак кара сүтүгүштүр база бар,
эртин болгу дег черлерин
чыткан хойлар дег кара даш-
тар олу-солуй дүй баскылап
алган, ыңнагаш дөштү өрү ма-
шина үндүмөс, хожунуңуң чу-
газында ужура-ла бар.
Өгүнү хөрөжөн ээзи —
Тыва АССР-иниң Дээди Сове-
дин депутатты, алды уругунуң
иези Серенмаа Дашовна Со-
дунам алызындан чугагар бол-
гаш, бодунуң ажил-иңи база
амырдыралы-биле бисти таныш-
тыра каапты.
— Хойга ажилдап кирге-
ле ам тос чил бодуус. Ыңан
харын түнөлдөргөш шала му-
ду, ара салгытар-даа чүвөлөр

тургумар-дыр. Оон башка шо-
ру ажыдап келген бис. Сес-
чил дургундаа чус хонга
онааштыр ортуна-биле 103
хурагын, бир хойдан-ла 2 кг
320 грамм дүктү кыргып ая
келдинс.
— Ол дээрге, адаарга-ла бе-
лен, а херек кырында уңу-
чын чок дүнөр болгаш хун-
нерин, кызымаккай куш-ажыл-
дың түнөлдөгү чедип алдын-
ган деп чүве билдингир аа,
Серенмаа Дашовна! — деп
сонуургал айтырдым.
— Ыңанмай канчаар, Хой-
жу кижиге шаңгың дөрт эргил-
дезинде дыш бар эвес. Эңне
бергези — оолдөштөн үзүм,
Чалгыс баш хураган оокунмас
дзын төрүр хойларын ызы-
тыл кедир, дун-хун чок манал
келер, Хураганын шаарын кур-
гаш кижиге эмгиргеш, чы-
гаткыш үгөктерге кээп чыгыгаш,
кижиниң салгыны ажыыр чүве
болбазыкпе. Хой улай-улай
төрүр бээрге суг дөңгөңүн-
болдур ийи. Хүн үгөңини, дун
дүшкенин кижжи эскербейн баа,
изит-соотун-даа бипбес. Чөдө
ыңаш мал ажилында шыда-
жыр-ла кижилер шыдажыр чү-
ве дийки. Артышылдыг мал
чөм белекелер, пландан даш-
каар ая, ону сөөртүп экеп,
кежаа-хораны бодунуң кызыл-
хон-биле септеп-дериң, чы-
гылаң-кысып, адаар ыжы,
керекчигиң кетир кылдыр ка-
лып, чалгы семитилгенин аяң
организател, тарып-бооздыл-
ганы чогуур үзүндө чорудук,
хурагандын эки күш-деңгел-
диг кылдыр башка башка кы-
рында бедик дөңгөлөг эр-
тир деп амыр бе! Баш кө-
дүрбес, балдыр сыппас чүве
дийки!
Ол аразында кедек сын ба-
жында тек-биле бир-ле кижини
мызы диччелди.
— Күжүр эри ай! — деп,
Данымы Союсич чугалай
унуп келди. — Шыктыг ситен
сий бастырбас чыгычыыс
Чимий-оол Сериглар дийки.
Чуулдул азуу-биле Судуна-
евин дээр бис. Алың экинжи
унур, хептин чөзүм кедер,
чоңун чоорган, хойну хейлек
кылган, аяа чыгыш өздөңдө
чывас, хоор чыгыш кодонан
дам мывас кижжи болбазыкпе,
О. СУВАКПИТ.
[Уланчылыг].

БЕДИК МЕРГЕЖИЛДИНИН ХЕРЕЧИЗИ

Бай-Тайга районунуң төвү
Тээлдө аары улус хүлээп
алыр эмнедеге кире бергеш,
хулумдуруп чоруур, хуруң-
кыл шырыйлыг, чызык, хөгүл,
эзилең-ээлдек, ач халаттыг эми-
ни аңаа барган кижилер до-
раанна эскерип каар. Оон
эдин Владимир Кызыл-ооло-
вич Ооржак дээр. Ол 1976
чылда Кемеровонун мединсти-
тудунче өөренип киргеш, 1982
чылда институттун дикт-
мээр салбырын дооскан. 1983
чылда бо эмнедеге дикт-
мизи болуп келген.
Анык эми ажил-ижи,
ажы-чаны-биле чоңун бедик
хундуукелин чаалап ая эгелзэн.
Ол бодунга келген аары кижилерин
хундуукелин-биле
хүлээп алыр. Ылыгы бини
чаштарга оон аажы-чаны дикт-
тааржыр. Оларны когуму
кызым» деп чакыткан чыгыг,

ДУНАЙНЫН «АЛДЫНЫ»

ВЕНА. Делегация бирги чери дээш Дунай хемге эртен
маргылдааларга совет спортчулар бирги чери элзээнер.
Шимедекичтериниң иштери 500 куб. сантиметр дүргөн чоруур
хемелер чарыкынга ленинградчы А. Иуштин, оон чалгыс
чер чурттуу А. Бериндин болгаш Москва чоогундан А. Чер-
машевин олар эки түнөлдөргө чедип алганар.

Шынын Редокциянын однези

667000. Кызма, Шетиякы болгаш Кравченко кулумчузу.
2-23-54 харысалгалыг секретарының 2-23-35, секретариатың 2-23-35,
түргүзүп килдистериниң 2-37-13, чага кылдызын 2-41-27,
2-21-47, корректураарын 2-27-41, бухгалтериянын 2-12-45

А А М А Й ГРОССМЕЙСТЕР

Шыдыраачыларынчын угаан-
медерели кайгамчык эки боор
ужурул. Ыңнагаш-даа олар
болган чок-ла аамайлап бер-
гилээр. Бир катал америк
гроссмейстер Ф. Маршалл
эмнеде кирип келген.
Экинчи — «Тавкылаар си-
лер бе!» — деп айтырган.
Маршалл: «Ийе»
Экинчи: «Ийер силер бе!»
Маршалл: «Ийе, кулдериниң
биле, доктор, кандызын
иер мен!»
Очулдуган Э. КЕЧИЛ ООЛ.
Бөгүн республиканың бүргөп,
ахыр. Чөөн районнарга ды-
мыраш чыккылар. Сонгу-ба-
рын чүктөн хаттын дүргөни
5—10 метр. Дүңе 3—8 градус,
кандыг черлерге тик градус,
хундус 12—17 градус, чамалык
районнарга 5—10 градус чы-
лыг болур.
Кызылга хундус биче чаш-
таар. Сонгу-чөөн чүктөн хат-
тын дүргөни 5—10 метр, дүңе
4—6 градус, хундус 14—16
градус чылыг.

А А М А Й ГРОССМЕЙСТЕР

бажың № 3. Телефоннары: редакторун 2-24-63, редакторун
2-23-35, партияжы амыдыра болгаш тастуур килдистериниң 2-31-75,
информация кылдызын 2-20-50, култура кылдызын 2-23-54; көзө
сөзүн келбей барганга 2-32-75 телефонче долгаар.

А А М А Й ГРОССМЕЙСТЕР

Шыдыраачыларынчын угаан-
медерели кайгамчык эки боор
ужурул. Ыңнагаш-даа олар
болган чок-ла аамайлап бер-
гилээр. Бир катал америк
гроссмейстер Ф. Маршалл
эмнеде кирип келген.
Экинчи — «Тавкылаар си-
лер бе!» — деп айтырган.
Маршалл: «Ийе»
Экинчи: «Ийер силер бе!»
Маршалл: «Ийе, кулдериниң
биле, доктор, кандызын
иер мен!»
Очулдуган Э. КЕЧИЛ ООЛ.
Бөгүн республиканың бүргөп,
ахыр. Чөөн районнарга ды-
мыраш чыккылар. Сонгу-ба-
рын чүктөн хаттын дүргөни
5—10 метр. Дүңе 3—8 градус,
кандыг черлерге тик градус,
хундус 12—17 градус, чамалык
районнарга 5—10 градус чы-
лыг болур.
Кызылга хундус биче чаш-
таар. Сонгу-чөөн чүктөн хат-
тын дүргөни 5—10 метр, дүңе
4—6 градус, хундус 14—16
градус чылыг.

А А М А Й ГРОССМЕЙСТЕР

Бөгүн республиканың бүргөп,
ахыр. Чөөн районнарга ды-
мыраш чыккылар. Сонгу-ба-
рын чүктөн хаттын дүргөни
5—10 метр. Дүңе 3—8 градус,
кандыг черлерге тик градус,
хундус 12—17 градус, чамалык
районнарга 5—10 градус чы-
лыг болур.

А А М А Й ГРОССМЕЙСТЕР

Шыдыраачыларынчын угаан-
медерели кайгамчык эки боор
ужурул. Ыңнагаш-даа олар
болган чок-ла аамайлап бер-
гилээр. Бир катал америк
гроссмейстер Ф. Маршалл
эмнеде кирип келген.
Экинчи — «Тавкылаар си-
лер бе!» — деп айтырган.
Маршалл: «Ийе»
Экинчи: «Ийер силер бе!»
Маршалл: «Ийе, кулдериниң
биле, доктор, кандызын
иер мен!»
Очулдуган Э. КЕЧИЛ ООЛ.
Бөгүн республиканың бүргөп,
ахыр. Чөөн районнарга ды-
мыраш чыккылар. Сонгу-ба-
рын чүктөн хаттын дүргөни
5—10 метр. Дүңе 3—8 градус,
кандыг черлерге тик градус,
хундус 12—17 градус, чамалык
районнарга 5—10 градус чы-
лыг болур.

А А М А Й ГРОССМЕЙСТЕР

Бөгүн республиканың бүргөп,
ахыр. Чөөн районнарга ды-
мыраш чыккылар. Сонгу-ба-
рын чүктөн хаттын дүргөни
5—10 метр. Дүңе 3—8 градус,
кандыг черлерге тик градус,
хундус 12—17 градус, чамалык
районнарга 5—10 градус чы-
лыг болур.

А А М А Й ГРОССМЕЙСТЕР

Шыдыраачыларынчын угаан-
медерели кайгамчык эки боор
ужурул. Ыңнагаш-даа олар
болган чок-ла аамайлап бер-
гилээр. Бир катал америк
гроссмейстер Ф. Маршалл
эмнеде кирип келген.
Экинчи — «Тавкылаар си-
лер бе!» — деп айтырган.
Маршалл: «Ийе»
Экинчи: «Ийер силер бе!»
Маршалл: «Ийе, кулдериниң
биле, доктор, кандызын
иер мен!»
Очулдуган Э. КЕЧИЛ ООЛ.
Бөгүн республиканың бүргөп,
ахыр. Чөөн районнарга ды-
мыраш чыккылар. Сонгу-ба-
рын чүктөн хаттын дүргөни
5—10 метр. Дүңе 3—8 градус,
кандыг черлерге тик градус,
хундус 12—17 градус, чамалык
районнарга 5—10 градус чы-
лыг болур.

А А М А Й ГРОССМЕЙСТЕР

Бөгүн республиканың бүргөп,
ахыр. Чөөн районнарга ды-
мыраш чыккылар. Сонгу-ба-
рын чүктөн хаттын дүргөни
5—10 метр. Дүңе 3—8 градус,
кандыг черлерге тик градус,
хундус 12—17 градус, чамалык
районнарга 5—10 градус чы-
лыг болур.